

Гофман М. О.,
кандидат економічних наук, доцент
Університет «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: MiroslavaG@krok.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3977-7584>

Шуш А. С.,
e-mail: ShyshAS@krok.edu.ua
студентка Університету економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна

ПАВЛО ЧОМПА ЯК ЗАСНОВНИК НАУКИ ЕКОНОМЕТРІЇ

Анотація. Тези присвячено дослідженню наукової діяльності Павла Чомпи, як видатного українського економіста, який зробив значний внесок у розвиток економічної науки, зокрема, у становлення економетрії. Розглядаються його праці, в яких він заклав основи цієї науки, а також ввів у науковий обіг сам термін "економетрія".

Ключові слова. Павло Чомпа, економетрія, економічна наука, кількісний аналіз, економічна теорія, математика, статистика, бухгалтерський облік, "Нариси економетрії", "Порадник у грошових і податкових справах".

Павло Чомпа (1867-1913) - український економіст, який зробив значний внесок у розвиток економічної науки, зокрема, у становлення економетрії. Завдяки своїй економічній праці, він ввів у науковий обіг термін "економетрія". Чомпа обґрунтовано вважається одним із засновників кількісного аналізу в економіці, адже він запропонував поєднувати економічну теорію, математику та статистику для дослідження економічних явищ.

Народився Павло Чомпа у місті Лемберг (теперішня назва Львів), де здобув освіту та розпочав свою наукову діяльність. Він працював у багатьох сферах, зокрема, займався питаннями бухгалтерського обліку, статистики та економічної теорії.[1]

Наукова спадщина Павла Чомпи є важливою для розуміння історії розвитку економічної науки та економетрії. Його праці та ідеї залишаються актуальними й сьогодні, а його внесок у розвиток економічної науки є безцінним.

Завдяки роботі Павла Чомпи, його ідеї мали значний вплив на подальший розвиток цієї галузі знань. Зокрема, він:

- Запропонував концепцію економетрії як науки, що поєднує економічну теорію, математику та статистику.[3]

- Підкреслив важливість кількісного аналізу в економічних дослідженнях.[1]

- Розробив власну теорію бухгалтерського обліку, яка базувалася на ідеї про те, що бухгалтерський облік повинен відображати реальні економічні процеси.[2]

У першій половині 1910 р. П. Чомпа завершив дослідження "Нариси економетрії і на національній економії вибудованої природної теорії бухгалтерії". Розшифровує цю назву підзаголовком, в якому відзначено, що на

основі економетричних рівнянь доведено фальшивість тогочасної розробки балансів.

У передмові до книги, яка заклала основи економетрії - нової науки ХХ ст., автор передусім критикував тогочасну методологію складання балансів. "Наші баланси - не зрозумілі!" - заявляв П. Чомпа. Наприклад, товари оцінюються інакше, ніж валюти, інакше рухоме, ніж нерухоме майно. Це стосується майна одноосібного власника торговельного підприємства, майна члена товариства з обмеженою відповідальністю тощо. Це, на думку П. Чомпи, є наслідком відсутності належної наукової основи в обліку. Через те дотеперішні теоретики балансів доходять хибних висновків і практичних рекомендацій. "Науковий характер теорії обліку, - пише економіст, - можна знайти лише за допомогою політекономії за підтримки юриспруденції і математики". У цих міркуваннях П. Чомпа сформулював свою теоретичну позицію, завдяки якій передбачалося проникнути у внутрішній зміст явищ і процесів при складанні балансів.[4]

П. Чомпа також розробив власну теорію бухгалтерського обліку, яку він називав "природною теорією бухгалтерії". Ця теорія базувалася на ідеї про те, що бухгалтерський облік повинен відображати реальні економічні процеси, а не лише формальні вимоги.[2]

У 1904 р. П. Чомпа опублікував "Порадник у грошових і податкових справах", щоб розповісти людям про гроші, заощадження, забезпечення, позику, заповіт, цінні папери, вклади, економічні обчислення, контроль, всякі податки та ін.

"Порадник" спирається на твердження, що "багатство народу є дитиною освіти, праці та ошадливості...". Передмову автор присвятив аналізу марнотратства. "Тратимо, - писав він, - наші сили на безплідні суперечки і заняття, марнуємо час, працю, а передусім надто багато без потреби грошей".[4]

П. Чомпа також активно займався громадською діяльністю, був членом багатьох економічних товариств та організацій, виступав за розвиток економічної освіти та науки.

На жаль, життя Павла Чомпи було недовгим. Він помер у віці 46 років, але за свій короткий вік встиг зробити значний внесок у розвиток економічної науки. Його ім'я назавжди залишиться в історії як ім'я одного із засновників "економетрії", термін який використовується й сьогодні для позначення науки, що займається кількісним аналізом економічних явищ.

Висновок. Павло Чомпа відіграв ключову роль у становленні економетрії як окремої наукової дисципліни. Його дослідження довели ефективність використання математичних і статистичних методів у вивченні економічних процесів, що стало підґрунтям для подальшого розвитку економетричних моделей. Завдяки його працям економічна наука отримала інструменти для більш точного прогнозування та аналізу ринкових закономірностей. Сучасні економічні дослідження, фінансове прогнозування та державне регулювання, працюють на принципах, які він започаткував.

Його наукова спадщина є важливою частиною історії, яка започаткувала та продовжує надихати нові покоління дослідників в сфері економіки.

Список використаних джерел:

1. Лемішовська О. С. Павло Цюмпа (1886 – 1914) – львівський вчений у сфері бухгалтерського обліку та його "нариси економетрії" (недосліджені сторінки історії). *Історія науки і біографістика*. – 2018. – Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/INB_Title_2018_1_16
2. С. Злупко. Економічна наука і наукознавство. — Львів: Тріада плюс, 2006. — 776 с.
3. Циомпа Р. Gründrisse einer ökonometrie und die auf der nationalökonomie aufgebaute natürliche theorie der buchhaltung / Р. Циомпа. Verlag des Handelsschulvereines in Lemberg: Druck von Artur Goldman in Lemberg, 1910. р. 202
4. Започаткування економетрії українським економістом П. Чомпою. URL: <https://studfile.net/preview/9255138/page:40/>